

**AZ ÖRÖK BÉKE
ELŐFELTÉTELE**
AZ
EGYETEMES NÉPMŰVELTSÉG!

ÍRTA:
BODNÁR LÁSZLÓ.

A SZERZŐ KIADÁSA.

BUDAPEST, 1924.
NEUWALD ILLÉS UTÓDAI KÖNYVNYOMDA
VIII. Üllői-út 48.

*Abban a hiszemben, hogy elősegítem a
testvérmegértést, szerzői jogaimról lemondok,
a jelen kiadás példányait minden ellen-
szolgáltatás nélkül bocsátom az illetékesek
rendelkezésére.*

A gondolkodókhhoz, kiket az alábbiak nem illetnek.

Ti lármás honmentők, akik hangos harsonával riadoztok a romlásnak indult magyar felett, gyűlöletszítástokkal véresre marcangoltátok a célt, melynek elérésére felesküdtetek.

... A maroknyi nép boldoggá tétele . . .

Raboskodik vakságában a napravágyó, a csodálatos verőfényű nép, létreményünk, testet öltött igénk: noha vakító lánggá éleszthető szellemlobogása! A tudatlanság és a kishitűség tobzódó Eldorádójának színhelye lendületes virágzásra ágyazott emberségünk!

Ti hangosan harsonázok, mit cselekedtetek népünk vakító fényforrássá fokozható szelleméért? Mennyivel járultatok istensugarának kiműveléséhez, melyet ki-ki magában magával hordoz, s kizárólagos tulajdonosa élesztheti csak ragyogó világosságúvá?

Hogyan fakadhatott volna illat a tevékenységetek nyomán a megszépítésre váró ugarunkon, mikor tenmezőitek felől fullasztó mocsárlé terjeng s gomolygó ködsűrűt áraszt szertelen tevékenységű tájékozatlanságtok?

Ha jóhiszeműségtek vonnám kétségbe, megtörne felháborodásomon önfegyelmezetségem, a felajzott életösztön vad dühével rontanék a nyomorult, koncleső, pribék hadra, mely démoni gonossággal emészti el szent javainkat.

A túllátó szem hiánya, a gyáva, kritikátlan szellem, a lanyha itélőerő az okozója az értékek pusztulásának. A megifjodás után áhítózó térségekre alkalmas magot pedig kizárólag a magasán szárnyaló, az összefoglaló távlatú, a szédüléstől mentes értelem vehet!

Pillantott-e jövőbe néző, „sorsot“ kémlelő tekintetek egyetlen cgsyszer is alacsonyága fölé, hogy megtisztuljon járulékos salakjától?

Ha valóban féltett kincsnek valljátok a földmivest, kinek kaszapengét suhogtató kiléténél sohasem értetek rá megállapodni, hogy szent áhítattal csókoljátok magatokba kalászkenyérerdő rengető termetét; ha csakugyan drága éknek tartjátok a pörölyforgató gyári munkást, kinek verejtéktől gyöngyöző teste oly gyakran vált ki utálatot „finom“ szövetű idegrendszeretekben, -ámbar megbecsülését multhatatlanul kötelező érdekek minősítitek : mit tettetek nyomasztó korlátoltsága megszüntetésére?

Ha általa: vele, benne érhető el csupán az eszményi boldogság, ha lendületes virágzásra ágyazott emberségünk a bennünk szunnyadó istensugar kiművelése által válik végtelen szépségű

gazdagságúvá, vájjon aggódó gondossággal választottátok-e ki » kiválóak közül a kitűnőket, hogy a legjelesebbek örködjenek bimbózó rügyezésünk felett?

A szertelen tevékenységű tájékozatlanság gomolygó ködsűrüt áraszt!

Váltságunkból a napfényre a bennünk rejlő készségek fel-támasztásával juthatunk el. Az Embert figyelmen kívül hagyó, az anyagi jólét jegyében zajongó boldogságkeresés meddő kísérletezés marad, mert a rajtunk kívül fekvő eszközhalmozás merőben idegen tőlünk, ha képtelenek vagyunk a befogadására.

Az elkövetkezőkben legbelsőbb mivoltunk megértésének, mint a boldogság előfeltételének, kifejllesztéséhez szükséges módozatokkal foglalkozom.

Amilyen igaz, hogy a ma iskolaszagú, nem az Emberből kiinduló és nem az Emberbe visszatérő, hanem valahol körülötte, mögötte tévelygő kultúrájától, mint izetlen étektől, iszonyodik népünk egészséges, végtelenig izmosítható szelleme; oly bizonyos, hogy a Vele szoros vonatkozásban, az Őt állandóan gyúpontra helyező és isteni mivoltát élesztgető kultúra folytán lankadatlan irammal hatol mind feljebb, a Szeretet és Gondolat eszményi paradicsomába, hogy kellő táplálékot nyújthasson előrevetített értelme felcsigázott mohóságának!

A külső harsonázást váltsa fel a belső, gyűlöletmentes: az örök Béke hónapja vezető kultúrküzdelem 1

Az Eszme ugyanegy végcélu fiai vagyunk! Ránk, emberekre nézve nem lehet közömbös tehát testvérünk eltévelyedése! Mert bukása növeli a rideg magányosságot, illetőleg az Eszme meg-fogyatkozását! Emelkedő ívelése ellenben apasztja a hátborzongató, síri elhagyatottságot, hiszen megértő útítársra akadunk benne, kivel karöltve haladnunk a rendeltetésünk felé: magasztos boldogság!

E tény indítsa meg valónkat, hassa át cselekedeteinket és embertársainkhoz való viszonyunkat, világosságánál elülnek az izapos szenvedelmek, a borongó akarások s az alacsonyrendű, kicsinyes gyűlölködés; *e hittel vértezett tudat legyen az érték-mérőnk: akkor fenntartás nélkül tárhatjuk fel fájdalmainkat, gyarló-ságainkat, mert testvérünk minden igyekezetével odahat, hogy eny-hítse nyiláló sebeinket, hogy mennél szorosabban öleljen keblére, mennél szeretetteljesebben simogasson és csókoljon, mert hiszen önmagát, az Eszme hason gyermekét öleli és csókolja mibennünk.*

E tény kell, hogy vezérelje együtthaladtukban a népeket, a nemzeteket az Eszme által meghatározott irányban, mert egy-másért egymásra vannak utalva s így nem lehetnek el a kölcsönös segítség és támogatás nélkül!

Amennyiben tévesek vagy túlzottak a meglátásaim, ítéljen felettem alkalmazott mértékemhez hasonlóan értékelő ítélőerő.

Az emberszeretet kifinomult elmélyítéséért esengő rajongásom sarkalja a tökéletlen kifejező eszközökkel rendelkező s esendő gondolatsugalmazásomat s így igazol.

Az Örök Béke és a népnevelés.

Tudom, képzelődőnek nevezel, mert hiszek az örök béke eljövételében. Álmodozónak tartsz, mint aféle szegény, jó bolondot vagy ha úgy tetszik, betege« rajongót, akinek nincs helyén az esze. Mert meggyőződéssel hangoztatom, hogy az öldöklés vége felé, egy szebb és jobb világ felé tartunk, ahol kölcsönös megbecsülésben és szeretetben élnek majd az Emberré nőtt emberek.

Kinevetsz, mert azt vallod, hogy „Háború mindig volt és mindig lesz.“

Hidd el Testvér, hogy a háborúknak részint ez a köztudatba látment, hamis felfogás volt az oka. Mert ha mindenki magáévá tette volna azt az igazságot, hogy *embert ember nem gyilkolhat*, ha valamennyien édes testvérnek ismertük volna egymást és kimondtuk volna, hogy önéletét senki sem olthatja ki, annál kevésbé a felebarátjáté; ha oly meggyőződéssel hangoztattuk volna, hogy az Örök Békének — ha harcok árán is, de — el kell jönnie, mint ahogy a „Háború mindig volt és mindig lesz“ felfogás mellett kardoskodunk, úgy a „világháború“ nem fulladt volna milliók vérébe.

Emlékezetedbe idézek egy képet, azok közül valót, melynek valamennyien a szemtanúi voltunk, amelyik még égő sebként él a lelkünkben.

1915 nyarán a mi zászlóaljunk, a tizenkilencesek menete indult a harctérre. — Csupa fiatal erő, csupa tűz és lelkesedés. Öröm volt végignézni a sorainkon, az egészség rít le orcáinkról.

Mulatós, jó kedvünk volt, alig fértünk a bőrünkbe. Mintha fizettek volna a nótákért, megállás nélkül danoltunk. A jóízű adomázás, mintha örök barátságot kötött volna velünk, hiven kitartott mellettünk.

De hirtelen végeszakadt a kacagásnak: gyászruhás nő, egy édesanya jött felénk. Két fiát kereste, két tizenkilenc éves, frontramelő, iker gyermekét.

Fullasztó érzés vett rajtunk erőt. A szivünk dübörgött, mintha ki akart volna ugrani a keblünkéből, mintha menekülni akarna a halál elől . . .

A szavunk elakadt és elsápadtunk. Mindig ez a hallgatás és sápadtság váltotta föl a nevetgélést, valahányszor egy-egy édesanya jött felénk: elbúcsúzni a fiától.

Hanem lebírtuk nyugtalanságunkat s most már meggyőződéssel vigasztaltuk a kétségbeesett szülőt: „Ne tessék aggódni,

nem történik a fiuknak semmi bajuk. Még a hajuk szála sem görbül meg. Hiszen ha mi kimegyünk, a világ végéig meg sem állunk! Tessék megnyugodni, ott leszünk valamennyien, majd vigyázunk rájuk.“

Az édesanya hálásan nézett ránk. Szemmelláthatólag megkönnyebült, mert bízott bennünk. Hitt a szavainknak. Remélt, mert minden remény híján meg kellett volna örülnie. — Megölelte és megcsókolta két fiát, azután felénk fordult. Ajkai szólásra nyíltak, de nem hallottuk szavát. Elfojtotta hangját a bénító, nagy fájdalom.

. . . Megértettük. Közrefogtuk az ikreket, a kezüket szorongattuk, a vállukat veregettük. Mosolyogtunk, bár sírnivaló kedvünk volt.

Az édesanya figyelt ránk, mintha esdve kérne, hogy védjük meg, ne hagyjuk cserben gyermekeit.

Mi álltuk a nézését, keményen néztünk farkasszemet a kihívó anyai tekintettel és megfogadtuk, hogy — ha az életünk árán is, de — épen hozzuk vissza az ikreket.

A kaszányában megszólalt a kürt. A riadót fújta. Mennünk kellett Előre kellett mennünk.

Néhány nap múlva már a tűzben voltunk; a pusztító, mindent elsöprő tűzben.

Egymás mellett rohantak előre az ikrek. A tűzben-vérben hamarosan eltűntek a szemeim elől. Nem is láttam őket többet a harctéren.

A kórházban találkoztam velük. Amint az üdülő kertben sétáltam, két kosár-féle széket pillantottam meg egymás mellett. A székeknél állvány állt. Újság volt rátéve. Azt lapozta valaki a balkezével.

Odamentem. A két ikertestvér ült a kosarakban. Kettőjüknek mindössze egy balkezük volt. Négy lábukat és három kezüket eltépte a gránát.

Felismertek. Hozzám szerettek volna szaladni, hogy megöleljenek; a jobbjukat akarták nyújtani, hogy megrázzák üdvözlésül baráti kezem, de nem teheték, mert nem váltottuk be szent fogadalmunkat . . .

A két csonka test, a két fej és törzs, elszakítva végtagjaiktól, tehetetlenül élt a kosarakban. *Ez legyen az Ember útja!?! . . .*

Ha rájuk gondolok, ha az ikrek és gyászruhás édesanyjuk jutnak eszembe: könnyezem.

S amint elvonulnak lelki szemeim előtt a háború borzalmai: a sebesültek jajveszékelése, a haldoklók halálordítása, a véres, emberhús-csapatok; az itthonhagyottak gyötrődése és nyomora: összeborzadok. És ha elgondolom, hogy ez a vad, örült tusakodás emberemlékezet óta tart, kétségbeesve kérdezem: nem lesz ennek vége sohasem, nem szűnik meg végre a szörnyű mészárlás? Az Eszme azért hozta létre az életet és fellombosításának lehetőségeit, hogy ádáz harci játékokban gyönyörködhessen!?! . . .

Akármint vélekedtek is az „idealista ábrándokról“, azt tartom, hogy aki bocskorral gázol az életrügyeken, gyalázza a kinyilatkoztatást, amely a virágzásban való megszépülésre rendezkedett be. Mind élesebben látom, hogy a haladás örök érvényű törvényei a feltörekvő folyamatban mindinkább kiküszöbölik az állati vadságot.

Sokan közületek a háborúk erkölcsi szükségességét vitatják. „Háborúra szükség van, hogy megmutassuk, milyen bátor nép vagyunk“ — hangoztatják a magasabb erkölcs szónokai. Csodálkozom e képtelen kijelentésen.

Valószínűleg ők is tudják, hogy a gyilkosságot halállal büntetik a kultúr országok törvényei, mert az emberölés a legsúlyosabb vétek. Hogyan akadhatnak tehát olyan balgák, akik azt állítják, hogy a háború — ahol nem egy embert, hanem milliókat mészárolnak le — erkölcsös és szükséges?! Korlátolt, dégénérait vagy gonosz ember az ilyen! A fegyver erőszakot jelent, mely szerint annak van igaza, akinek jobbak az ágyúi. De jogi kérdésekben az elfogulatlan bíróság hivatott ítélni. S mikor léptek elő a gyilkok bírókká?

Mások azt vallják, hogy az Örök Béke eszméje eszményi szép, de ellenkezik a természettel. Az élőlények ugyanis kivétel nélkül mind állandó küzdelmet vivnak a létért.

Az örök békébe vetett hitemet különösen az Emberben felhalmozott harci készségre építem, mely a tobzódó, állati szenvedélyekben nem lelhet kielégülést, hanem *ön maga fölé tör s a haladás örökérvényű törvényei alapján időtlen-időig vivja e harcok harcát: az Élet megszépítő föltérébelyesítését.*

Az új kultúrlendület az Embert mindenk fölé és mindenk elé helyezi. Benne zajlottak le a múlt pazar ívelésű kultúrái. Ő hozta létre valamennyit! Ő az élet megszépítő forralója, bukásával minden elvész! Önalkotta eszközeivel vágóhídig kimérni tehát örült becstelenség!

Az ember erőinek fellombosítását a nevelés eszközli. Kiküszöböli az Eszmének a megszépítő folyamatára káros hatásokat, hogy zavartalanul ölelkezessen benne a végtelen jóságú Szeretet és a felülmúlhatatlan nagyságú Gondolat.

. . . Kezdetől fogva figyelem-tárgyát képezik az Életrügy hajlamai, hogy képességei megfelelő térhez jussanak! . . .

így kerül ki a tanítói kar is, mely minden elképzelhető kiképzésben részesül, hogy teljes odaadással nevelje munkára, kölcsönös szeretetre és megbecsülésre az emberiséget.

Az élenhaladó nemzetek már e téren is példát szabtak. Amerika és Anglia „Tanítótestületeinek csaknem minden tagja az egész birodalomban, tagja valamely béke egyesületnek“. Minden tantárgy körében utalni kell arra az eszmére, hogy a nemzetek egymásnak nem vetélytársai, hanem munkatársai. Hogy mindnyájan egymásra szorulunk, mindnyájan szolgáljuk egymást és jólétünk, vagyonságunk, kényelmünk szép és kellemes életünk annál bizonyosabb, mennél több nemzettel vagyunk békében. S így a gyűlöletre, a háborúra való nevelés nemcsak erkölcsstelen, de okatlan is. (L. A békeeszme és az angol iskolák.)

Aki önmaga megértése útján az Eszme megismerésére vágyik, annak fáradhatatlanul kell hadakoznia a köddel, mely elrejtje előle a fényforrást. A világos elgondolások utáni epedést, amely a homályos foltokkal való szüntelen harcban jelentkezik, a nevelésnek, mint a leghathatósabb sarkantyúnak kell kiváltania és élesztenie.

Az Eszme kinyilatkoztatása jegyében végbemenő nevelés, amelyre a további fejezetekben utalok:

a munkát, az alkotást dicsőíti, mert a dolgozók érdeke a béke, nem csak azért, mivel soraikból kerülnek ki a háborúk áldozatai: a sebesültek, a nyomorékok, a halottak, az éhezők, hanem mert a puskapor költségei számlájuk megterhelését jelenti; emiatt harcot hirdet a háború, mint a hasznos termelés akadályozója és az értékek veszett pusztítója ellen (1. Kant: Az örök béke; Normann Angel: Rossz üzlet a háború! stb.);

a megértésre, a testvér-jobb nyújtásra törekszik, vagyis harcot hirdet a háború ellen, amely az ellentétek kiélezője és a megtorlás gonosz sugalmazója;

az ember nemes tulajdonságainak felfokozására áhítozik, a szülő- és éltető anyatermészet felvirágzásáért küzd, ezért harcot hirdet a háború, mint az állati szenvedélyek felszabadítója, a szellem tiprója és az eszmei élet tagadója ellen!

ítélj a haladás örökérvényű törvényei szerint és bús kétkedésedet örömujjongás váltja fel! Jobb Éned az Örök Béke hitét meríti belőlük: az Örök Békéét, melynek fiai álmélkodva olvassák, hogy volt idő, amikor millió számra gyilkolta le édes testvéreit — az Ember.

A nevelés egyetemes bírálata.

Fáradhatatlanul kell fürkésznünk az Eszme kinyilatkozásait, mert bennük a fejlődés örök érvényű törvényeire ismerünk. Ezáltal elkerüljük a velük való megsemmisítő összeütközést. Ugyanis amikor az Eszme az életet és felvirágzásának lehetőségeit létrehozta, egyben nyilvánvalólag a nevelés sarkalatos alapelveit az élet fölsegítést: erőinek elterebélyesítését, a gyümölcsezés előmozdítását tűzte ki.

Miután a nevelés befolyása döntő jelentőségű az egyedek, az egyedeken keresztül a társadalmak, az államok, végeredményben pedig az Eszme megértésének mikénti kialakulására, nem fájulhat másodrendű tényezővé, mely fölött kisebb-nagyobbmértű közömbösséggel siklunk el, amit a múlt és a jelen kiáltó tanúsága bizonyít. Ezért az isteni Eszme kinyilatkoztatásán nyugvó tekintettel, vagyis abból a szempontból, hogy mennyiben felel meg az erő-feltérbélyesítés kívánalmainak, hogyan fejleszti vagy sorvasztja az életet, teszem bírálat tárgyává a magyar nevelési viszonyokon keresztül az egyetemes nevelést. Nevezetesen e beállítás hű tükörképe az általánosan elterjedt elveknek.

Az élet egyik legszembetűnőbb jelensége a mozgásban és növekvésben megnyilvánuló hely- és alakváltoztatás. Már az a puszta tény, hogy néhány négyzetméternyi területen összezsúfolva, órákon át formáljuk egybeterelt foglyainkat, a legfőbb parancs kívánalmainak mond ellent. Vagy nyújthat-e tápot, duzzaszthatja-e a megkötöttség a zsenge, fésző bimbókat? Évközben is, de különösen a tanév végén figyelhető meg az életerő lanygulása, bágyadt sápadtsága: sokkal egészségesebben kerültek növendékeink évnnyítás-kor elibénk, mint ahogyan elbocsátáskor távoznak tőlünk, holott éppen ellenkező eredményt kellene a helyesen alkalmazott nevelésnek előidéznie, ha elfogadjuk alapelveit az Eszmének a nevelésre vonatkozó utalását, amely az életerő fölsegítésében merül ki.

Erre vonatkozólag Emilben a többek között a következőket olvashatjuk:

„A tevékenység a gyermekben túlrad és kifelé törekszik, hogy úgy mondjam, elég életet érez magában, hogy fölélesszen mindent, ami körülveszi. Hogy mit tesz és mit nem tesz, az nem fontos, elég, hogy megváltoztatja a dolgok állapotát, már pedig minden változás: tevékenység. Ha több hajlandósága van a rombolásra, ez nem gonoszságból ered, hanem azért, mert az alkotó tevékenység mindég lassú, az pedig, amely rombol, gyorsabb

lévén, jobban megfelel elevenségének.“ »Engedni kell, hogy felhasználja minden erejét, amit a természet adott neki és amivel nem tud visszaélni.“

John Dewey pedig így nyilatkozik:

„Mindaddig, míg a gyermek-ifjúkor éveiben a cselekvő alkotás, a teremtés ösztöneit nem fejlesztjük s általában szociális irányban nem tereljük, addig nem igen szólhatunk gazdasági bajaink forrásainak csillapításáról, még kevésbé azok helyes megszüntetéséről.“

Minden kétséget kizáróan megállapítható, hogy a zárt helyiségben való tanítás rombolólag hat a szervezetre, az idegrendszerre, a szellemre egyaránt és távolról sem állanak a veszedelmmel arányban a helyesbítésre, tökéletesbítésre irányuló, elszigetelt és *szórványos* kísérletek. Továbbá, *mert a tanítás minően* fokán az ismeretnyújtás a cél, a feslő rügyeket a felnőtt erejét meghaladó figyelemre kényszerítjük és a túlfeszített erő kifejtéssel eltompítjuk értelmüket. Ezenkívül mivel *lényükben* rajtuk kívül eső, *tőlük merőben idegen fogalmak zuhataga zajlik le:* a szó szerinti értelemben vett nevelés, melynek központjában az Embernek kellene állnia, mert minden vele van vonatkozásban: belőle fakad és érte történik, teljesen háttérbe szorul, mert kizárólag a nagymennyiségben fölhalmozott ismerethalmazzal kell megviaskodniuk és *sem önmagukkal, sem a környezetükhöz és az Eszméhez való viszonyukkal tisztába nem jöhetnek*, amire pedig elsősorban kellene törekednie a nevelésnek.

Különben is zárt helyen arra nevelni, ami a nyílt mezőn megy végbe, képtelenség. Ez a megkötöttség, mely viszonyban az emberfióka egyetlen egy esetben sem cselekedhetik szabadon, a saját belátását követve, hanem tanítója fennhatósága és ellenőrzése alatt, annak folytonos parancsoló sugalmazását kell követnie, *ahelyett, hogy az „iskolai tanítás“ fokozná az önálló kezdeményezésre való hajlandóságát, sorvasztja azt.* Ezért ha az életmezőre kerül, csodálkozva ámul, mert magára maradt, cserben hagyta a vezetője, aki pedig oly szívósan ragaszkodott hozzá, mintha egész életén át végigkísérné és gyámkodna fölötte. *Eddig mindig hol a tanítója, hol más határozott helyette és most váratlanul döntő szóhoz jutott.* Cserben hagyja az esze, *mit kezdjen evvel a nagy szabadsággal? Hogyan is Ítélné róla, hogyan is élhetne vele, amikor sohasem próbálhatta ki alaposan látóerejét!*? Értelmének ítélő ereje — ez a jellegzetes emberiránytű — erre-arra táncol, nem bír megnyugodni, mágneses kilengések tartják izgalomban. Mihez fogjon, mihez lásson?

Kivételes esetben az ősök átöröklött szimatja, az ösztön bukkan föl és jön a segítségére és amit a nevelésnek kellett volna eszközölnie, azt elvégzi a csálhatatlan őstermészet.

De leggyakrabban a kötelékeitől váratlanul elszabadult megremül a bizonytalanságtól, túlságos terhesnek találja a szabadságot s hogy elhárítsa magáról a kényes felelősséget, körülnéz, tájékozódik; odacsatlakozik, ahol a legtöbben gyűltek egybe, hogy mennél kisebb lelkiismereti teher jusson reá. Ettől kezdve egész

életében a csorda nyomában csatangol: igazsága a többség igaza, meggyőződése a többség hite: ma a fehér színre fogadkozik, holnap a vörösre esküszik és így tovább.

Az emberiség veszedelmére így jutnak érvényre számtalanszor az elvtelenek dőre félszégei! Közöttük, az esztelenek soraiban, hangos követőkre talál az Eszmét- és Embertgyalázó, oktalan militarizmus.

Aki önmaga megértése útján az Eszme megismerésére vágyik, annak fáradhatatlanul kell hadakoznia a köddel, mely a fényforrást elrejtja előle. A világos elgondolások utáni epedést, amely a homályos foltokkal való szüntelen harcban jelentkezik, a nevelésnek, mint a leghathatósabb sarkantyúnak kell kiváltania és élesztenie.

A múlt és jelen nevelés, amely főleg arra irányult, hogy a fennálló hivatalokra megfelelő kezelő személyzetet képezzen, az érdekelt ügykör zavartalan lebonyolítását biztosítsa, ki nem elégtő!

Félemberek találkozásának nevezhetjük az emberiség mai összetételét. Ilyen életmegszorítást azonban a magát bennünk, Általunk megszépíteni akaró, örök Eszme nem tűr! *Megsemmisítéssel sújtja azt a renyhe társadalmat, ahol ki-ki elsajátítja a „kellő“ műveltségét, a feltétlenül szükséges szakismereteket, a főbb gyakorlati fogásokat, azután, mint aki jól végezte dolgát, elégedetten szürcsöli a javakat, melyeket „állása“ biztosít a számára.*

A haladás örök érvényű törvényei nem tűrik az élet ily nemű megcsúfolását! Ennek eklatáns tünetei, ama eruptív kitörések, amelyek időközönként megrázkódtatják a beteges emberiséget. *Az eszményi kultúrájú Emberben nem forradalmak mennek végbe, hanem örök a haladás folyamata.* Az Eszme ugyanis, amikor létrehozta az életet és felvirágzásának lehetőségeit, egyben nyilvánvalólag sarkalatos alapelvül a gyümölcsözés előmozdítását tűzte ki: *valahányszor tehát a nevelés elmellőzi parancsoló követelményeit, elhanyagolja a készségek örökfejlesztését és az önösség posványába fül, lecsap korlátolt ellenesére:* visszaveti vagy, megsemmisíti, amit hatalmas birodalmak bukása igazol.

A nevelés legfontosabb célja a legfőbb parancsnak való engedelmesség: *a belénk oltott megismerés végtelen szomjának ápolása, hogy a fáradhatatlan fürkészés által mindinkább megszépül/ön bennünk az Eszme.* Az az állam, amely kiküszöböli a közömbösségre hajlamos fásultságot és kiélezi a lankadatlan ismeretepekedést, megdönti a gyilokimádást s véget vet az Eszme- és Embertgyalázásnak, *öröklétet biztosít magának az élet felvirágzásában!*

En végtelen szerei mű testvéreim, kiknek boldogságáért határtalan áhítattal esengek, kiket nap-nap után vonok a keblemre, hogy fölmelengessem dermedt tagjaitokat, eltékozolt hiteteket: íme az eszköz, a cél: az örök létbe, a halhatatlanság felé vezető út!

Ne tévesszen meg benneteket az a zavaró jelenség, hogy az emberiség túlnyomó része tájékozatlanságában a fegyverekben bizakodik s tőlük várja a megváltást! Ne felejtsetek, hogy az

Eszme önmegszépítéséért hozta létre az életet! Az Ember rendelkezése tehát nem lehet az, hogy válogatott kínzások között nyiszálja? le a feslő bimbókat! Hanem azért vagyunk, hogy érvényt szerezzünk a feltebélésítésre előnyösen ható tényezőknek és kiküszöböljük a haladást gátló, a virágzásra ártalmas körülményeket.

Én végtelen szerelmű testvéreim, kiknek gyermekdet magamgefeledkezéseit aggódó figyelemmel kísérem: bízzatok! Mihelyt felismerjük kilétünket és hovatarozásunkat: többé nem nekünk kell idomulnunk a káros befolyásokhoz, nem tagadjuk meg az Életet, még ha magunkra maradunk is igazunkkal, mert senki sem zsarnokoskodhatok önzszedelme nélkül, megdül minden erőszak, önkény s a vak csapásokon tülekedőknek kell hozzánk felemelkedniük és velünk együtthaladniuk, ha az esendő hadidicsőség múltó mámora s az anyagi vagyon hiúságai helyett az örök élet eszményi birodalmába vágyakoznak!

Megtorpan a merénylő a testvérgyilkosság súlya alatt, magára eszmél a testvérkarok simogatására az elbizakodottságában tobzódo dölyf és megdicsőülten kerül ki az örvényforogtagból, még ha oly mélyre taszították is: a megértő, a megbocsátó, a teljes szívvel szerető Ember, mert kivédhetetlenek az áldó üdvösségü támadásai, ölelései.

Ez a mi egyedül győzelemre vezető harcibárdunk, legfőbb erősségünk! *Követeljük tehát a belénk oltott megismerés végtelen szomjának ápolását, hogy a fáradhatatlan fürkészs által mindinkább megszépüljön bennünk az Eszme. Az az állam, amely kiélezi a lankadatlan ismeretepekedést, megdönti a gyilokimádást s véget vet az Eszme — és Embergyalázásnak: öröklétet biztosít magának az élet felvirágozásban! Az ily eszményi kultúrájú társadalomban nem forradalmak mennek végbe, hanem örök a haladás, eruptív kitörésektől mentes a fejlődés folyamata!*

A nevelés ilynemű tökéletesítésének a megoldása a kísérleti módszerre vár!

Az Eszme sarkalatos alapvének ismerete azonban elengedhetetlenül szükséges a nevelés kibontakozása előtt álló fokán is, nem csak azért, mert félreismerése vagy figyelmen kívül hagyása eltévelyedésre vezethet, hanem mivel a föltörekvő kezdeményezés a jelen előkészítő szakba torkollik és ebből merít táplálékot.

Az az értékmérő, amellyel növendékeinket már most is felvértezhetjük, hogy az étellel összeütkezésbe ne kerüljenek: *az értelem ítélő ereje*, mely mint a hajósokat az iránytű a tenger végtelenségében, úgy tájékoztat bennünket az életforogtagban. *Elmélyítését és kifinomítását a jelen körülmények között is alkalmazható, kritikai neveléssel segíthetjük elő.*

A tanterem gyermekekkel szemben fekvő falára, alkalmas kartonlapra feltűnő betűkkel irt „Miért?“ kérdést függesztünk. Minden gondolatkifejtés, cselekvés alkalmával utalunk e számonkérő örrre. A szokás a látómezőkbe rögzíti e faggató bírót, úgy, *hogy bármily megnyilatkozásról legyen is szó, mindenkor előlebeg,*

éber mérlegelésre sarkalja az ítélőerőt, hogy az befolyásával irányítsa elhatározásaikat. A merev, tétlenségre kárhozható megkötöttségnek elejét vehetjük továbbá az által is, hogy *a növendéket szabad cselekvését, kezdeményező készségeik kifejlődését helyesen kiválasztott motívumok alkalomról-alkalomra való nyújtásával biztosítjuk és előmozdítjuk.*

A fejlődés örökérvényű törvényei tehát nem csak bennünket, hanem minden államot parancsolólag utalnak a rendelkezésre álló, hatalmas, kimeríthetetlen tárnák: a népek gazdag, elhanyagolt szellemének haladéktalan föltárására, duzzadó életerőik fölvirágzására! Ezért az állam legfőbb kötelessége és érdeke a közömbösségre hajlamos fásultság, a veszedelmet rejtő „muszáj“-műveltség kiküszöbölése és a megismerés lankadatlan szomjuhozásának kiélézése. Az állam tartós létének ez alapvető sajátságokban rejlik kizárólagos biztosítéka, különben, ha százannyira is növeli berencei számát, mint amennyi zsoldost tartott a hajdan dicső Róma, sötét folt jelöli csupán emlékét, ha ellenkezésbe jut a kinyilatkoztatással, a haladás örökérvényű törvényeivel, ha sárba [tiporja a legértékesebb kincset — az Embert! Kiben összpontosul és kitermelésre vár mÍRden szép, jó és igazi

Kard, ágyú: erőszak által még egy állam sem lett halhatatlanná, mert nem az életnek külső, hatalmi tényezőkkel való elfojtása, hanem belülről jövő, lényünk mélyén szunnyadó, isteni erők felszabadítása és kifejlesztése tehet hatalmassá és erőssé egyént és népeket!

Országokat feldaraboló, népeket megrontó militaristák ítéletük újból értékelésiek felett! Az Embert mindenek fölé helyező kultúra előbb dönti meg intenzugárfőMto~v5rszömjásokat, mint sem hinnének!

FeltartóztathatJanul nyomul előtérbe a felfokozott népműveltség követelménye.

Ha a véletlen és a céltudatos nevelést a szándékos, a helyesen elgondolt és a világosan meghatározott irányú váltja föl; ha majd a munka szórakoztat, mert érdekel és gyönyörrel tölt el, mert a kedvünkre való; naggyá, magasztossá aranyozza életünket, mert felérjük, hogy legfőbb becsünkhöz alkotás akkor teljesül be az élet és felvirágzásának lehetőségeit létrehozó Eszme akarata: a végtelenig lombosodó paradicsomi lét — az Örök Béke világbirodalma!

E nevelést „Az új tanító“ című, készülő regényemben ínutatom be.

A nevelők egyetemes bírálata.

Az Eszme kinyilatkoztatásának jegyében végbemenő nevelésre: az Élet fölvirágoztatásának előmozdítására, a bennünk buzzogó erők felsegítésére igazában csak a fejlődés örök érvényű törvényeit ismerő nevelők képesek!

Oly mérvű kötelezettség ez, amelynek csak a legkiválóbb szellemek képesek teljes egészében eleget tenni! Ezért az „örök“ megválogatása — mert valóban örök ők, az örök élet örei — elsőrendű követelmény!

A többért, a tökéletesebbért törekvő tanítók kicsi, de önfeláldozó csoportja reményt nyújt a jobb jövőre. Nem tűnnek ki a nemzeti hiúság álcás cirógatásával, nem tülekednek néphízelgő banalitások hangoztatásával a közkedveltségért! Kemény igazmondással mutatnak a rákos elváltozásokra, még ha oly keserű bántalmakat kell is a fájdalmat okozó rá világításért elszenvedniük! Míg kartársaik túlnyomórésze a megélhetésért küzd, vagy kimerülten esik fásultságba, addig e fáradhatatlan bajnokok, elmellőzve önös érdekeiket, megújuló irammal törnek a szent cél felé! Elszórtan, magukra hagyatva küzködnek e látó harcosok. Tiszta-fényű kisugárzásuk ma még többnyire a pusztába vész.

A mai népnevelők többsége azonban halvány árnyéka annak a kvalitásnak, amelyet az eszményi nevelés igényel!

Nevelhet-e egyáltalában az, aki egyszemélyben tanító, kántor, birtok- és jószágfelügyelő, Hangya- vagy hitelszövetkezeti könyvelő, baleset stb. stb. biztosítási ügynök, különféle körök, egyesületek jegyzője, titkára, olykor alelnöke, sőt néha elnöke is?! Melyik kötelezettségen nyugszik az ilyen egész embert kívánó állásokkal agyonaggatott tanító súlypontja? A nevelésen talán, amely a legkiválóbbak teljes odaadását és odagondolását követeli? Önmaguk és családjuk nyomorúságán tépelődnek a legkitartóbban!

Hogyan tehetnének az Eszme életmegszépítő utalásának eleget, amikor a „Háború mindég volt és mindég lesz!“ értelmében kénytelenek eljárni, holott kölcsönös szeretetre és megbecsülésre kellene nevelniük a népeket?

Nevelhet-e lankadatlan önmivelésre az, aki borzad a tudománytól és könyvet csak fehér hollóváltáskor vesz a kezébe?

A tanítótság többségére jellemző, hogy elsősorban nem több kultúrát követel, amely természetszerűen vonná maga után a nagyobb fizetést s jobb megbecsülését, hanem unos-untalan az

éhbér miatt és „nagyságos“ címzés után sopánkodik! Holott ha számba venné, hogy a díjazás a munkateljesítménnyel áll arányban, a legtöbb sokalhatná jelen illetményeit is. Mihelyt az anyagi szűkössége miatti kesergését az általános műveletlenség hiánya fölötti aggodalom váltja fel, elmarad a gyengéit ismerő demagógok éltetése, akik a több fizetés ígéretével nyerik el az éretlenek zajos tapsait és szavazatát, mert javadalmazása nyomon követi — a több kultúrát!

Az Életnek az Eszme jegyében végbemenő felvirágoztatására csak a fejlődés örök érvényű törvényeit ismerő szellemek képesek! Az „örök“ megválogatása és a lehető legtökéletesebb kiképzése tehát elsődrendű követelmény!! Ennek előfeltétele: az anyagi gondok alól való teljes mentesítésük!

A népek vakító fényforrássá fokozható szellemét, e legdrágább életkincset, csak a szakavatott hozzáértés istápolhatja áldó üdvösséggel!

Hogy hogyan menjen végbe a népnevelői rátermettség elbírálása, annak a megállapítására majd a nevelésügyi bizottság lesz hivatott. Tagjai az Eszme legvilágosabb kifejezői. Alkotásaikat az Élet megértése jellemzi. Ellenségei a szárazságnak és a csontvázörgésnek. Munkakörük felöleli a nevelés egyetemes irányítását. A bizottság szociálpedagógiai előadója a közoktatásügyi miniszter. Határozatainak végrehajtó szerve a kultuszminisztérium.

E testületek országonkint két-két tagot küldenek a nemzetközi pedagógiai bizottságba, hogy a békenevelés irányelveit egyöntetű alapra helyezték. A nemzetközi nevelésügyi bizottság alkalomról-alkalomra más-más államban tartja az üléseit. Közvetlen összehasonlítás alapján von párhuzamot az országok népoktatása között és összehasonlító ítélete alapján nyújt irányelveket.

Tanácsadó működéséből nemcsak a nevelés tökéletesítése, hanem a béke hathatós biztosítója is sarjadna.

Megállapításai alapján szemelné ki az országos pedagógiai bizottság a tanítóképzők tanítókarát, hogy a népnevelők oktatói képesek legyenek példaadásukkal jelképezni a szellem végtelenbe magasló fenköltségét.

Az „örök“ elméleti és gyakorlati képzésének azonos intenzitásúnak kell lennie! Alkalmas „iskolául“ a munkatermekkel, kísérleti telepekkel, munkatérrel stb. kibővített „tanítóképző“ akadémia szolgálna.

S hogy a nevelés és a nevelők fejlődésfolyamata állandósuljon, egy-egy tanítási periódus befejeztével az „örök“ feljegyzéseik nyomán, önálló értekezésekben számolnak be a tapasztalataikról s utalnak a helyesbítésekre, a tökéletesebb nevelésszöközlésre.

Ha a népnevelők a következőképpen értelmezik az Eszme kinyilatkoztatását:

„Emberi A Természet — ez a fényűző művész — sok-sok pazarlás, költséges kísérletezés árán létrehozta mesterművét: Téged, hogy megszépüljön, hatalmassá legyen általad. Minden képességét latbavetve, szülte mesés agyrendszeredet, hogy átvehesd a fölötte

való kormányzást. És te fölmutattad titkait, ráismertél alárendelt mivoltukra, mégis húzódozol, késlekedel, mintha rettegnél a korlátlan egyeduralomtól.

Mire való a megértés, ha paragon hevernek a tehetségeid? Mi célja életednek, ha szolgaságban — önbilincseidben — sínylődsz, ha pepecselésben, kicsinyes tedd ide-, tedd ódában merül ki tudásod és köröd?

Szedd össze magad és légy! A Természet nem ismer tréfát, ha megtagadod akaratát, ha érdemtelennek bizonyulsz kitüntetésére, a vezérszerepre, zabolátlansága kerekedik fölül és fékezhetlen, vad erői a semmiségbe söpörnek el, amint azt már más hasznavehetetlen, gondolkodó lényvel bizony megcselekedte.

A világ legtökéletesebb lokomotívjánál is jobb gépet hordanak véreid, még sem szerezhetnek tudomást róla, még sem gyönyörködhetnek kerék- s szíjnélküli, hangtalan, nesztelen működésében. Mert nem ismerik, mert nem ismerhetik meg Önmagukat. Pedig nem a test, a vér, a hús elmúlása a mélységes halál, sokkal véresebb annál az élő halál: a szellem sárba-sülyedése és vaksága. *Halálnak halálával halnak el még életükben azok a szánalomraméltó páriák, akik előtt titok marad az Én világa. Akik nem tudhatnak önmagukba tekinteni* Cipelik a kincsek kincsét és úgy érzik, hogy valami rettentő teher nehezedik a vállukra. így válik nyüggé a béklyóba vert értelem, így lesz vészessé a ránk bízott mestergépezet üzemben tartása.

Ember! Mondd: tarthat valaki Ítéletet mások fölött, ha nem ismeri önmagát? Hogyan vélhetsz tőled merőben idegen tulajdonságokkal felruházott javakat a sajátodénak, mikor legbelsőbb mivoltoddal sem vagy tisztába? Tudhatsz-e különbséget tenni jó és rossz között, ha a szép és a nemtelen fogalma kívül esik ismeretkörödön. Választhatsz-e helyesen pályát hajlamaid, képességeid figyelembe vétele nélkül: miként ezt eddig cselekedted?

Ha nemmel felelsz az iménti kérdésekre: lehetséges megelégedetté, boldoggá lenned, ha nem ismered a dolgok összefüggését, a tények egymásra hatását, saját erődet s énednek a környezetedhez való viszonyát?

Ember! *Szellemi jólét a gazdaságinak előmozdítója, létrehozója, fenntartója és biztosítója.* Szellemi gazdagság nélkül nem lehet állandó az anyagi gazdagság. Már pedig míg a belédoltott, isteni szikra elvész magára hagyottságában, legjobb esetben erőtlenül pislákol; *a kultúra által, hozzájárulásával lánggal lobogó tűzzé* éledhet. A kultúremlernek jellemző sajátsága, hogy míg egyik szemét a jelenségek foglalkoztatják, más szemével mintegy befelé fordul: éberem figyel a jelenség okozta változásokat. Rendezi, csoportosítja benyomásait, ítéletet tart felettük: így tesz szert a magasabb, összefoglaló szempontokra, így érti meg *a nagy, széttagolhatatlan egységet...* A Természet intelmét, rendeltetését.

Vésd jól emlékezetedbe. Ahol kultúra van, ott nincs szegénység, nincs nyomor. Ahol nincs nyomor, ott nincs gyűlölködés,

lestvérvizsály. *Ahol békében élnek, ott az alkotó munka kerül az élet fókuszába.*

Ellenben a „Sötétség országában“ könnytől harmatos a mező, kínjajtól hangos a határ. Elfájulnak a szenvedélyek: az irigység, a gyűlölet, a bosszú farsangol arra, a képmutatás, az alattomoság járja, a munkátlanság, az élödsiség burjánzik és dőzsölnek a zsarnokok!

Kultúra nyomán paradicsomi lét támad. A tudatlanság, a műveletlenség átkot termel; a kultúra erőt ad a bántalmak elviselésére, hatalmassá, magasztossá aranyozza létünk. Míg az indulatok rabjai pokolnak tudják a földi hont és fájdalmaikat nem követi nyomon a megtisztulás.

Igen: *csakis a kultúra fakaszt szellemi és anyagi jólétet.* Csakis a kultúra válthat meg minket!

Elapadt az anyák teje, elapadt az erőt adó forrás, mert esztelen fejjel a halálba kergettük a legjobbainkat. Visszaéltünk a Természet jóhizeműségével. Könnyelmű, lelkiismeretlen vezetőkre bízunk a kincses bányát, felrobbant a lég, szétszaggatta, darabokra tépte tagjainkat. Üszkös, kormos karok, mint óriás felkiáltójelek merednek az égnek — örök gyász emlékeztetőül!
 \ Ha majd a nevelők egyetemessége így értelmezi a haladás örökérvényű törvényeit, akkor ha száz születést érne, mindannyiszor a nevelés büvkörébe áhítozna, ahol az erőkifejtésére a „miként“ millió módosulása újabb és újabb teret nyújt; ahol az örökké változó terep a harci eszközök művészi megválogatását igényli; ahol az Eszme kinyilatkoztatása jegyében, mint előrevetített fény-sugár-sarkantyú jár el: világít és melegít!

Ha majd a nevelők egyetemessége gyönyörrel végzi — a bimbózás fellombosításával — az Eszme megszépítését, kiszenvend a háború: az ellentétek kiélezője, a megtorlás sugalmazója, a termelés akadályozója, az értékek pusztítója, a szellem tiprója, az «élet tagadója: az Eszme gyalázója!!

Népiskolai szakfelügyeletünk bírálata.

Miután a kritikátlan szellem felmorzsolódik az életfejlődésben a szellemi irányítók kiléte döntő fontosságú a népek életkörülményeire nézve, ezért a hangadók megválogatása is éber figyelmet igényel.

Miután az *ítéletképtelen irányítás romlásba dönt*, minden vállalat — ipari, kereskedelmi és mezőgazdasági egyaránt — képzett, hozzáértő szakemberekre ruházza a kormányzást, hogy koronát hajthasson és gyümölcsözzön. A „felső körök“ szociális analfabétizmusa folytán avatottabbak tulajdonába vagy bérletébe kerültek az „ősi“ birtokok. Tény tehát, hogy *a kontár irányítás és felügyelet önhitt, nagyralátó akarnokoskodása kárhuzatos.*

Ha valahol, úgy különösen a *népoktatásnál bír különös fontossággal a szakfelügyelői arravalóság.* Hiszen a tanító ténykedése elsősorban lelkiismeretben kérdés s így úgyszólván ellenőrizhetetlen. E meggondolás jegyében teszem bírálat tárgyává a hazai, népiskolai szakfelügyeletet.

Az osszitanítóság kezdettől fogva ellenszenvvel fogadta a régi „jogász“-felügyeleti rendszert. Jogos tiltakozásának alaposságát sűrűn ismétlődő, diszharmonikus, pedagógiai kilengések igazolták. E tanúbizonyosságok létrehozták a jobb belátást, a mai összhangzóbb szakfelügyeletet: a tökéletesebb megoldáshoz vezető *útkezdetet.*

A jelen népiskolai felügyelet feltétlenül javulást, haladást, többet jelent, már pusztán azért is, mert a szakfelügyelők köztudomásúlag *tényleg működő tanítókból kerülnek ki s így tanító és felügyelő közelebb jutottak egymáshoz.* Azonban noha összetételében alig kifogásolható, annál kevésbé üti meg a szigorú, kritikai mértéket, ugyanis *minőség tekintetében távol áll az ideális kívánalmaktól, amennyiben az ellenőrző közegek nem feltétlenül szakavatott: megválogatott és arra képzett felügyelők,* amit egy kiküldött pedagógiai bizottság rögtönzött képesítő-vizsgálata minden kétséget kizáróan igazolna.

Már pedig a *minden tekintetben helytálló, népiskolai szakfelügyelet kiépítése életfontosságú kérdés* A jó termőföld kiapad idővel, ha éveken át lanyha táperővel tartják.

Vajmi kevés felfokozó készséget rejt magában az elvont felvilágosítás, észrevétel, utasítás, *az innen-onnan kiollózott és nem következetes gondolatfolyamatból kialakult,*“ illetőleg

meggyőződésből fakadó tanács, az itt és ott látott-hallott mód-szerek szakavatottságot mímelő közlése . . . Vajmi keveset lendít az eféle buzgóság népoktatásügyünkön, még ha oly emberséges is. Böjti étek az ilyen tanács, sovány felügyeletnek és silány irányításnak! Alig üt el attól az ügyviteltől, mely kapkodó géppé aljasított le számos tanítót a múltban, mert évről-évre más-más értékelő szeszélyes tudakosságához kellett alkalmazkodnia és nem követhette önön helyesebb sugalmazását.

Nem névleges szakfelügyelőkre, hanem *felügyelő, tanácsadó^* irányító vezérekre, *tényleges szakemberekre van szükség, akik minden alkalommal bemutatják a szebbet-jobbat-igazabbat, a többet, meggyőzik róla és követésére bírják a néptanítókat!*

A hivatott vezért bőséges tudás, melyből számosan meríthetnek; az ügybuzgók, a törekvők iránti mélységes megértés, a szívvel-lélekkel teljes odaadás, a szeretettől áthatott tapintat jellemzi: mind oly tulajdonságok, amelyek függetlenek a befolyással bírók kegyes pártfogásától vagy például a szemfüles élelmességtől.

Nem állítom azt, hogy sok esetben történt volna visszaélés a szakfelügyelői megbízások körül, hanem a szaktelügyelői kar \ oly fontos irányítói tisztet tölt be, hogy *nem lanyha, hanem a lehető legkomolyabb: előre megállapított és köztudomásra hozott elvek alapján kell elbírálás alá venni a megbízásokat, hogy lehetetlenné váljanak az esetleges visszaélések.*

Messze tartunk még a termőföld erőfokozó istápolóitól, az iránymutató vezérdelejektől!

Igaz ugyan, hogy már nem várják fogvacogva a felügyelőt, mint ennek előtte, de még egyre inkább a félelemre, mintsem az örömujjongásra emlékeztet látogatásukkor a tanítók lelkiállapota, holott *a türelmetlen utánukvágyakozástól kellene szíveiknek dobogniuk!* Vagy van valami boldogítóbb, felemelőbb érzés, mint midőn érdemes és megértő testvérünk szeretetteljes becsüléssel szorít kezét velünk s a béke jegyében közelít felénk, hogy élesebb meglátásaival támogasson szellemfokozó harcunkban? . . .

Pirkad már, a pitymalat derengő világa a verőfényes napkeltét hirdeti: tanítással foglalkozók köréből kerülnek ki a szakfelügyelők. Ám lassan közégig az erőteljes hajnalhasadás: *képzettségük korántsem éri el azt az összefoglaló magasságát, a közoktatás egyetemes áttekintését, amely a hathatós igehirdetés nélkülözhetetlen kelléke és előfeltétele.*

A kellő eredmény: a népoktatás színvonalának fokozása szempontjából *múlthatatlanul és sürgősen szükséges a mérvadó pedagógiai bizottság alakítása, amely kijelölné a szakfelügyelői képzettség elméleti és gyakorlati tételeit, úgy, mint például Franciaországban: nemcsak a szűkebb pedagógiából merítve azokat, hanem a természettudományok, a világirodalom stb. köréből is ezek alapján bíráttna el és képesítené az arravalókat)*

Minden bizonnyal akadnak néhányan, akik már most is megütik a mértéket, de meggyőződésem, hogy ilyen nagy horderejű kérdéseknél mellőzendő a kicsinyes érzékenykedés, annál is

inkább, mert a javasolt vizsgálat nem csak a népoktatás, hanem elsősorban a szakfelügyelői kar színvonalát emelné, amit valószínűleg hön óhajtanak éppen a már fölkészültek, akiknek nincs mitől tartaniok!

Amilyen az irányítás, olyan az eredmény, a legtöbb tévedésért az útmutatók a felelősek, akik nem tudtak vagy elmulasztottak -felvilágosítással szolgálni; szakfelügyeletünk a fentírt módon népoktatásügyünk mozgató erjesztőjévé, életforralójává válhat!

Mennyi erkölcsi erőt merítenének a helyesen kiépített szakfelügyelet érdemes közreműködéséből majd a népnevelők, ha meggyőződnek, hogy a békehittől sugárzó: zökkenés, ellenhatás vagy visszás kellemetlenkedés nélkül láthatja el a legkényesebb természetű ügykört: a felügyeletet és az irányítást.

Az Örök Béke megvalósításához nem prófétákra, apostolokra van szükség, hanem a maguk és a mások munkáját mérlegelni s értékelni tudó, igaz, megértő emberekre. Akik tudják, hogy az egyensúlyozott lélek záloga a szellemi pallérozottság. Mert az erkölcsi erővel felvértezett ítélet képes csak testvérei jogát nem sértő eszközök elbírálására és alkalmazására.

Az erkölcsi ítélőképesség ily fejlesztésének elbírálása a népiskolai szakfelügyelet feladata, ezért múlhatatlanul szükséges, hogy illetékes hozzáértés döntsön felette.

Népoktatásunk összefoglaló bírálata.

Az analfabetizmus kiküszöbölése csupán részlet kérdése annak kultur kultusznak, amely kizárólag hivatott az egyetemességet kötelező útmutatásra.

Amint a „lángész“ nemzedékek erőpróbáit, egy faj minden alkalmazkodni, harcolni: élni tudó készségeit örökli, aként *az örökérvényű alkotások*, ha egyáltalában beszélhetünk ilyenekről, *tartós terheesség — hosszú kísérletezés, fél siker — szülőttei.*

Mennél inkább szorulnak ki a „vak“ ösztönök és foglalja el a helyüket az értelem ítélő ereje, *mennél kevesebb vérkeringést gátló csomó hátráltatja valamely szervezet életműködését, annál életképesebb.*

E meggondolásnak kell kijegecesednie az iránytszabó tényezőkben államkormányzó működésük közepette, midőn népek, nemzetek végzetes hajókapitányaiként bukkannak fel az élet háborgó tengerén.

A leghatalmasabb életszervezet is önmegsemmisítő összeüt-közést válthat ki, ha az egyetemesség tekintetbevétele nélkül, annak mellőzésével vagy ellenére cselekszik. Annál inkább kell figyelemmel lennie a bárkakormányosnak a habfodrok sodrára, a hullámverésre és a széljárásra: népe, nemzete életakarásának az összegyetemességhez való viszonyára. A tapasztalat gyakorlati útmutatásán kivül az ősök firól-fira átszüremllett szimatjának, látó és szervező erejének örököse: a zseni képes csupán az örvényfor-gatagban az Eszme kinyilatkoztatásával összhangban álló, „örök érvényű alkotások“ kitermelésére.

E kivételes, „jövőbelátó“ életjelenségek a haladás sarkmutató delejtűjéül a kultúrát szabták meg. Eszerint, *ha a kultúra kultusza — melybe beletorkollik korunk — az életjövő: e kérdés a fókusza a magyarság létének és nem létének is!*

Minden tudni és akarni bíró képességünkkel tehát a kultúrának és csakis a kultúrának hódoljunk, ha a lét igenlését választjuk, annál is inkább, mert nagy a mi vétkünk, alig törlesztünk óriási tartozásunkból: nép-kultúránk, melynek általános és elmélyült voltától függ létreményünk valóra váltása, alig jöhet számba.

Több tízezer az analfabétánk és több százezer az olyan alfabetánk, akik nem tudhatnak önmagukba tekinteni: nem gyönyörködhetnek a természet legtökéletesebb lokomotívjának kerékszíj nélküli, hangtalan, nesztelen működésében; cipelik a kincsek-kincsét és úgy érzik, hogy valami rettentő teher nehezedik a vállukra: a sárba sülyedt szellem nyüggé lett, béklyóba verte az értelmet — így lesz vészessé a félig felszabadult alfabeták mestergépezete.

A hamis ismeretek, a féltudás, a látszat- és álkulturájú népszellem a mi legfőbb veszedelmünk!

Nézzétek népnevelőinket és népiskoláinkat és ráakadtok a bajok — gazdagon bugyogó — főforrására.

A kultúra kultusza az életfölsegítő művészek által jöhet csak létre, ezért a fáradhatatlan tanító harcosoknak, az „öröknek“ a legkiválóbbakból kellene kikerülniök. Ki gondol azonban az arravaló népnevelők megválogatására a kultúrzsugori államokban? Ugyanis e kiválasztásnak előfeltétele az „öröknek“ az anyagi gondok alól való teljes fölmentése.

A tanítói javadalmazás nálunk elégtelen s e ténynek tudható be, hogy népnevelőink — elenyésző töredéktől eltekintve — többnyire azokból kerülnek ki, akik képtelenek felfogni a nevelés fenkölt magasztosságát, így *szellemi szegénységünknek, alacsony népkultúránknak részben a tanítóság népnevelői illetéktelensége az oka!*

A jobb világ — a többtermelés, a több egészség, a több öröm — a tökéletesebb tanítómestereken, a több kultúrán múlik, mert ahhoz, hogy többet termeljünk, múlhatatlanul szükséges, hogy értsünk a többtermeléshez. Ellenben az anyagi romlás a tudatlanság és a féltudás: a korlátolt műveltség következménye.

Íme a mi nedvkeringésünk gátló csomói!

Az állapotos nők számára „modernül“ berendezett kórházakat emeltünk s amikor tanújelét adjuk az anya- és csecsemőgondozás iránti fogékonyságunknak, ugyanakkor *fölháborító tétlenséggel térünk napirendre az óriási arányokat öltött gyermekhalandóság fölött, legfeljebb statisztikázunk és szörnyűködünk. Midőn a gyermeknek a legnagyobb szüksége volna táplálásra, gondozásra, az utcára kerül; rongyosan, éhesen csavarog, vagy hallgatja „otthon“ a részeg atya-anya épületes marakodását. Ilyen formán némileg érthető, hogy a fiatalokúak bírósága több ezer „züllött“ gyermek ügyét tárgyalja évenként.*

A jobb világ a több kultúrán múlik! Íme a mi nedvkeringésünk gátló csomói:

Elemi iskoláink tananyaga nem tart lépést a növendék fejlődési fokával. Figyelmen kívül hagyja erőit. Különböző képességű „tanulókat“ ugyanazon cél elé állít. Felnőtt erejét meghaladó,

tartós figyelemre kényszeríti zsenge szellemüket! Karbatett kezekkel órákon át kell egy helyben tespedniük, sorvadniuk!

Lenyűgözzük az örök mozgó fiókat, holott az életerő azt kívánná, hogy gyakoroljuk az izmait, felkeltsük és istápoljuk a benne szunnyadó tevékenységet! Eleve hozzászoktatjuk a tespedéshez, noha a mozgás az értelem kifejezője és ki-fejlesztője.

Ha mindezek betetőzéséül tekintetbe vesszük, hogy nálunk hat bevett vallásfelekezet hatféle módon, hatféle szempont és érdek szerint, egymást figyelembe nem véve oktat és nevel, sokszor egymás gyűlöletére; hogy még mindig a leckéztető és emlékeztető tanrendszer dívik; hogy óraeltolásokkal, tantárgy átcsoportosításokkal, „reform“-tervezetekkel pepecselnek és végül, hogy a közoktatásügy időközönként politikai pártszempontok igájába görnyed: megérthetjük monumentális alkotásaink kongását. . . .

\ Keresd föl múzeumainkat, képtárainkat stb., menj el a kiállításainkra és meggyőződsz arról, hogy nemcsak a nép, hanem a „tanultak“ túlnyomó része is távol marad tőlük. Külföldi utasokból kerülnek ki a nevezetesebb látnivalók megtekintői. *Általános és elmélyült népműveltség esetén zsúfolásig telnének meg!*

Mit érnek kincseink értékelők híján? Mit ér a templom a hitetlenek országában? A legnagyobb gyémánt is — miután sem nem szagos, sem nem édes, sem nem gurul — hajításra alkalmas köveccsé lesz a gyermek kezében . . .

A jobb világ a több kultúrán múlik! A kulturzsugori államokban a kultusztárca számlája a legkisebb: ime a mi kiapadó életerőnk végzetes csomója!

A kultúra kultusza — a lángész harsonája — az élet iskoláját követeli! Az élet iskoláját, ahol megismeri önmagát, az Eszmét, ahol tisztába jön a természethez és embertársaihoz való viszonyával, ahol kifejleszti képességeit és megtanul emberül élni velük — az ember fia.

Bárkánk kormányosai! Míg a sötétségben dőzsöl a nyomor és eldorádózik az erkölcstelenség, addig a fokozottabb termelés, a termékek összehangzóbb elosztása és ennek kapcsán a „tisztá“ erkölcs, *a több kultúra, az élet iskolája nyomán jön létre!* Míg a sötétségben járványok: tüdővész, szifilisz, stb. pusztítanak, a több kultúra, az élet iskolája több egészséget jelent!

A népkultúra, melynek általános és elmélyült voltától függ életreményünk valóra váltása, a néptanító művészekén és az élet iskoláján múlik — ezeket követeli kinyilatkoztatásaiban az Eszme!

A néptanító művészek és az élet iskolája idején — ha majd egyetlen eszme körében összpontosul a szerteágazó irányítás és a világ minden tanintézetére kötelező, az egyetemes elvek alapján, a közjót szolgálja a népnevelés — kiszenved a háborút!

E megokolásnak kellene kifejecesednie az iránytszabó tényezőkhöz államkormányzó működésük közepette, midőn népük végzetes bárkakormányosaiként bukkantak fel az élet háborgó tengerén, hogy kellő figyelemmel lehessenek a hullámverésre és széljárásra: népüknek az összegytemességhez való viszonyára; a haladás örök érvényű törvényeire: mert *kizárólag a népek egyetemes műveltsége hozza létre és biztosítja az Örök Békét!*

Az eszme jegyében követelem ...

Azoknak a jóhiszemű Embereknek tehát, akik testvéreik örökléte után sóvárognak, bármely nemzet fiainak vallják is magukat, bármily vallás hivei, bármilyen legyen is a politikai felfogásuk, oda kell hatniuk, hogy népük a haladás örökérvényű törvényeivel összeütközésbe ne kerüljön. Ezért fáradhatatlanul kell fürkésznüik az Eszme kinyilatkoztatását hogy követhessék parancsoló utalásait s ez által elkerüljék a bukást.

Az egyedeket, a népeket, az országokat, az emberiséget a megrázkódtatásoktól a fejlődés Örök folyamata jegyében végbenő kultúrnevelés óvhatja csak meg.

„A haza nem volna oly veszedelemben, ha több kultúra lenne az országban!“ — állítja Gorky.

Ha majd túlhaladjuk Zarathustra eme jelmondátát: „Hitvány hála az a tanítónkkal szemben, ha örökké tanítványok maradunk“ és fiaink lankadatlanul törnek önmaguk felé, hogy irányjelző vezetőiknél teljesebben térjenek emberségükben az Emberhez: a nevelés megvalósította eszményét s az „örök“ betetőzték remekműüket: paradicsommá változtatták a földi hont. Ekkor minden nevelő bátran mondhatja Platon Sokrátésével a lanitványának:

„... A legnagyobb jótéteményben részesítettek, amennyiben megpróbáltalak rábeszélni, hogy ne foglalkozzék senki közületek előbb semmi másféle dologával: míg saját magával nem foglalkozott“.

E kor az Ige megtestesülése, mert közhitté válik, hogy a szellemi jólét a gazdaságinak előmozdítója, fenntartója és biztosítéka s szellemi virágzás nélkül nem lehet állandó, tartós az anyagi virágzás.

„Nem a gazdagság adja az embernek az erényt, hanem az erény a gazdagságot“. (Lásd: Platon válogatott műveit!)

A műveltebb erdélyi szászok a kulturátlanabb székelyekhez, különösen pedig a románokhoz képest valósággal mintagazdálkodást folytatnak. A termékek célszerű felhasználása, a tisztaság, a rendszeretet és a szakértelem tekintetében messze meghaladják és felülmúlják tőszomszédaikat s mi sem természetesebb, minthogy a nyomort csupán hírből ismerik, míg szomszédságukban számosan sínylődnek. (Dorner Béla: Az erdélyi szászok mezőgazdasága.)

A tudatlan galíciai lakosság hasonló éghajlata és talajminősége mellett felével nagyobb szántóföldterületén kevesebb gabonát termel, mint az előrehaladt kultúrájú Csehország.

A műveletlen, éppen azért, mert nem érti a munka mibenlétét, mert nem a hajlamai, képességei szerint helyezkedett el, nem ismerheti az alkotás gyönyörűségeit. Kínos robotnak tartja a teendőit. A legtöbbször utálja s így kényszeredetten látja el kötelességeit. Annál, hogy hogyan oldja meg a leghelyesebben a feladatát, sokkal nagyobb fejtörést okoz neki az a probléma, miként bújhatna ki alóla. Helyesen vallja Rodin:

„Megfigyelte-e már, hogy a mai társadalomban a művészek, az igazi művészek az egyedüli emberek, akik kedvvel űzik foglalkozásukat? Majdnem minden mai ember keserves szükségnek, átkozott robotnak tartja a munkát, holott életünk értelmének és boldogságának kell tartani. Mennyivel boldogabb volna az emberiség, ha a munka nem váltságdíja, hanem célja volna életének“.

Meddig nézzük bámész egykedvűséggel, hogy testvéreink páriák módjára futkossanak a betevő falat után?! A munka szórakoztat, ha érdekel, gyönyörrel tölt el, ha a kedvünkre való: legyen tehát ízlésünk szerinti! A munka nagygyá, magasztossá aranyozza életünket, ha fölérjük ésszel, hogy legfőbb becsünk az alkotás.

Mily megindító és mélyen igaz Knut Hamsun: Az anyaföld áldása című regényének a cselekménye: Szinte látjuk Izsákot, amint összekalapálja a csurgókat, hogy bőséggel ömöljön a folyóból a víz a perzselő szárazságtól már-már elszürkült rétekre.

„Egész délután nagy hajzában voltak, ilyen örületes munkában még sohasem *vett* részt Sivert, egész szokatlan volt neki az iram. Még ebédre sem szakítottak időt maguknak. De most folyt a víz! Itt-ott mélyebbre kellett ásniuk, itt-ott fel kellett emelni vagy le kellett sülyeszteni egy-egy csurgót, de a víz folyt! Késő estig ide-oda járkált a három férfi, javították és helyesbítették munkájukat, mely komoly büszkeséggel töltötte el őket; s amikor a nedvesség a kiszikkadt helyek fölött kezdett elcsörgedezni, derült örömsugár ragyogott fel a tanyalakók szívébe“.

Az alkotó gyönyörűsége felülmúlhatatlan boldogság! A teremtő Faustról írja Goethe:

„Ah, hogyha szűk szobánkba érve, a nyájas mécs munkára hív: megvirrad keblünk hosszú éje s magára ráismer a szív. Az ész újonnan szóra kelhet, remény hajt új virágokat, a lét patakja újra cserged, s az életforrás hívogat“.

Az alkotó gyönyörűsége felülmúlhatatlan boldogság! A teremtő Ádámmal mondatja Madách:

„Kétséges rang-e hát szellem, tudás? Homályos származás-e a sugár, amely az égből homlokomra szállt? Hol van nemesség más ezenkívül? Amit ti úgy neveztek, porlatag! Hanyatló báb, mit lelke elhagyott, de az enyém örök-ifjú, erős!“ „Az eszmék erősebbek a rossz anyagnál. Ezt ledöntheti erőszak, az örökre élni fog. S fejlődni látom szent eszméimet, tisztulva mindig, méltóságosan. Míg, lassan bár, betöltik a világot“.

Jöjjön el a szellem világa!

Mihelyt a nevelés a gyermek cselekvő képességeit a hajlamai szerint fejleszti: alkotó művészekké neveljük testvéreinket, kiknek életét nagygyá, magasztossá aranyozza a teremtő munkájuk.

Ha igaz az, hogy az Eszme azért hozta létre az Életet és felvirágzásának lehetőségeit, hogy megszépüljön a bimbózás által, minden megigazult Ember hitvallásává kell kijegecesednie, hogy a háború az értékpusztítás, az életgyilkosság, a szellemtiprás — éltetői gonosz erkölcstelenséget hirdetnek!

Miután pedig minden időben akadtak olyan irányítók, akik önző alacsonyosságuk sugalmazását követték és kiszolgáltatták testvéreiket, mindaddig, míg a népek nem nőnek ki kiskorúságukból, míg el nem jutnak arra a magaslatra, mely fokon belátják, hogy csak a Szeretet szabhat irányt, hogy kölcsönös megértés és egymás támogatása nélkül lehetlen fennmaradniuk, míg róluk felettük — a megkérdésük nélkül — zsarnokok dönthetnek, addig a háború veszedelme kísért!

Az Örök Béke előfeltétele tehát a népek egyetemes műveltsége, ezért az Eszme jegyében, minden államra kötelezően követelem:

a nevelés — szép, jó és igaz alapján való — kiszélesítését és elmélyítését, — különös tekintettel az Örök Békére;

a „tananyagának“ a nevelés szolgálatába való rendelését;

a nevelésre való rátermetség tekintetbe vétele alapján a tanszemélyzet, a szakfelügyelet, a képzők tanítói karának megvalogatását és a lehető legtokéletesebb kiképzését;

a független országos és nemzetközi pedagógiai bizottság kiépítését;

az osszitanitói karnak az anyagi gondok alól való teljes mentesítését;

a közoktatásnak egész vonalon való államosítását és egységes irányelvek szerinti vezetését;

az állami jövedelemnek a szükséges közoktatásügyi célokra való korlátlan fordítását!

Aki valóban aggódik népe, hazája sorsán, bármely nemzet fiának valja is magát, ne kutasson önmagán kívül segélyforrások után, mert hiszen azok kellő erővel buzzognak benne és várnak a fölszabadításra! Főleg pedig hagyjon fel a kététes kísérletekkel, még ha biztosítanak is pillanatnyi sikert, nehogy öklével kelljen csapkodnia idővel vakmerő bizakodása miatt a homlokát!

A könnyű és gyors boldogulásban reménykedő harci dalában a halállehetet kísért. Téves elgondolásainak megvalósítása életlegázolást jelent!

A fejlődés örök érvényű törvényei parancsolólag utalnak a rendelkezésünkre álló, kimeríthetetlen tárnák: a népek gazdag, de elhanyagolt szellemének fárasztó, de egyedüli igaz feltárására, hogy fellombosítása által megszépüljön az Eszme.

Amikor végtelen testvérszeretettel keblemre ölelek minden népet, hogy valamennyi meglelje eszményi boldogságát az Örök Béke idején: a maroknyi magyar pompás fényű világosságáért esengek, mert az ismételten felkavargó háború szennyében menthetetlenül elveszne! Kizárólag az egyetemes érvényű igazság idején: a Gondolat és Szeretet megváltó érvényességében nemesülhet halhatatlanná!

Ez lebegjen minden népéért aggódó Gondolkodó szeme előtt!

A megértőkhöz.

Az igaz Emberré való nevelés, amire az Eszme kötelezően utal: az egyedül helytálló, örök emberlélet biztosító nevelés, mert hozzájárulásával minden rügyezést gátló megkötöttséget kiküszöbölünk. Ugyanis aki nem teszi függővé véleményét a mások tetszésétől vagy rosszalásától, a tőle merőben különböző hangulatsúlyoktól és elvektől, hanem belső sugalmazását, ítélőerejét követve, tudatosan vall szint: Aki megbírja az ellenérveket és tisztultabban kerül ki az eszmeharcból: Annak megnyilatkozásai isteni eredetűek: Az bányája termékeit, a beléje ágyazott életerőt, a haladás örök érvényű törvénye szellemében hozza napvilágra. Meglátásai, gondolatai felüláírnak a kicsinyes, önösség alacsonyságán, pártszempontokon, hatalmi tényezőkön: Általa, benne és körülötte zavartalanul megy végbe a tökéletesedés megszépülő folyamata.

Lassan, lassan elhalnak emberségére ártalmas megkívánásai, indulatai. Szereti és becsüli testvéreit: Önmagát, az Eszme egy, még felszabadításra váró vagy már magáraismert, felszabadult életjegyét látja viszont bennük. Úgy érzi, hogy ugyanegy végcélú, rendeltetésű képletet, hasonlóságot, de más-más minőségű gondolatokkal, érzelmekkel teljes Önmagát öleli testvéreiben. Akik vagy elöttesei, nála fokozottabban tükrözik az isteni ikreket: a Gondolatot és Szeretetet s ez esetben szent áhítattal követi őket. Vagy pedig mögötte botorkálók, járnak azokat a fáradságos mezőket, amelyeket régen túlhaladt s ilyenkor. . .

Ki kell ragadni a korlátolt Szellemet szűkösségéből, fel kell oldozni vérkeringést gátló csomóit, mert rövidlátása folytán, konok megkötöttségével végzetes romlásba dönthet egyént és népeket! Fel kell vértetni a múltba pillantás és jövőbe nézés oly mérvű intenzitásával, mely képesíti annak a belátására, hogy az Eszme megszépítő tényezői vagyunk s így egymáshoz való viszonyunk megítélésénél csupán a Szeretet szabhat irányt. A Ma lehetőségei közül azok valósíthatók meg, amelyek nem hátráltatják más rügyek fejlődését és nem csak a Jelen igényeit elégítik ki, hanem meg-egyeznek a Jövő kívánalmaival is: előkészítik életföltérébelyesítő jöttüket.

... Azok az ősoktól átszüremlett, természetes készségek, amelyek elmélyítésére és fellombosítására az eszményi nevelés hivatott, a magyar népben: a földművesben és a gyári munkásban egyaránt bámulatos élességgel és bőséggel nyilatkoznak meg.

Elengedhetlenül kötelező minden igaz tényezőre, hogy a legdrágább érték féltő gondossággal való kiművelésén, — amelyet eddig bűnös könyelműséggel vetettek a háború könnytől, vértől tajtékzó örvényébe — közreműködjön. Minden külföldi példaadás bevárása nélkül, gyökeresen kell szakítani a ma dívó, irreális kezelő-személyzetképzéssel. Mert még az is, aki elsajátította a közszokások finomabb árnyalatai szánalmasan elfajult páriája az Embernek — Eszmének, dicstelen árnyéka népének, ha szenvedéseiben édelegve éli föl erőit és nem képes a felettük rejlő, megtisztult, igaz Emberhez felemelkedni!

Ámbár minden időben és minden helyen meghurcolták, keresztre feszítették az Igazság fáján fakadt eszméket, hogy utóbb a halált követelő „paraziták élőködjének a beérkezett, égi harsona igéin, noha e meggondolás tartózkodásra inthet, mégis eredettől fogva szent kötelessége minden Eszmefinak, hogy termékenységgel megáldott méhe megfogant fiókait napfényre hozza s fenntartás nélkül istápolja a drága újszülötteket.

Az udvaronc ildomásság térhódítása, az a megalkudni kész, korcseMBER fattyuhajtás, amely mindenkor hajlandó hangját, tekintetét, emberségét a mások vélekedésének alárendelni: tette lehetővé az egyetemességét jelképező Ember isten-hajlamainak elsatnyulását, félrenövését. Azt, hogy élete, története szakadatlan háborúk láncolata! Holott a legalanyibb területén, a megművelésére bizott terepen, legbensőbb énjével kell harcba szállnia, hogy megvívja a „világ“ legnagyobb csatáját, legyőzze önön átkos állati szenvedélyeit, felszabadítsa emberségét — az Ember-Eszme dicsőségére!

... A magasba törő Embertörzseken férgek nyüzsögnek . . . rágják a húsunkat . . . Velőnkig furakodnak . . . cafatokban lóg a bőrünk ... S mi örületünkben egymásnak rontunk . . . Testvér-törzsekben véljük az ellenséget: pedig az „ellenség“ koronáját ugyanazok a pondrók örlik . . . Átaluk tehát meg nem iszthatunk, nem szabadíthatnak meg kínjainktól: magukon sem képesek segíteni . . . Fonnyadt, sárgul sudár Fánk gazdag lombja és minden Törzs galyai a föld felé fordulnak, alákonyultak az elsápadt levelek is: ameddig ellát a szem, leborultak az ágak, mintha egy őrizetlen pillanatban nagy, gonosz, karmos állat, tördelte volna le őket ... Ki segít rajtunk, ki vált meg minket, ki szabadít meg az álcák milliárdjaitól? . . . Ha megöljük a falánk Szút, mely már a csontjainkat rágja, a velőnkét szívja: a szomszédos mezők Fájáról, e miénknél sokkal hatalmasabb Törzsről, ujjabb és ujjabb hernyók másznak át határ-kerítéseinken . . .

Az Eszmétől örökölt iránytű elfojtása, sarkalásának el-mellözése okozta az eltévelyedést. Azt, hogy az „ellenséget“ rajtunk kívül fekvőnek hittük, a hozzánk hasonló testvéreinkben kerestük, holott ha kölcsönösen — mindegyikünk, az egyetemes Enber! — magunkba fordítjuk a tekintetünket, aminek elsajátítására az igaz emberré nevelés képesít majd: ráakadunk a bajok eredendő

kútforrására! S akkor kivesznek az álcák; s a levelek, a galyak újból a nap felé fordulnak: a magasba tör az Embertörzs királyi koronája!

Akkor önmagától enyészik el a „legkiválóbbak“ embergyilkok, vérpusztító szörnyek feltalálására kifejtett erőfeszítése, mert magunkra ismerünk s egyesülünk a Gondolat és Szeretet egész Embert kívánó harcmezején. Mindaddig azonban, *amig nem ismerjük és ténylegesen nem birtokoljuk legbelsőbb mivoltunkat, míg rajtunk kívül fekvő a belénk ágyazott sugár: földönfutó, szegény lelkek maradunk*, még ha minden népet járomba hajtunk is, ha az „egész világot“ meghódítjuk is! Oktalanul vallunk a magunkénak tőlünk merőben idegen javakat, míg legsajátabb mivoltunknak, az Embernek névleges birtokosai maradunk! Hódítsd meg Önmagad és elnyerted a világ trónját!

Aki pedig a kétkedés tagadó dalával köszönti az Ember-Eszme előre vetített hajnalának tükrözéseit, közölje hittel véteztett ellenérveit, aranyozza be a becsületes harc tisztító sugárkévéje az Örök Békét, hogy annál tündöklőbben ragyogjon: világítson és melegítsen!

TARTALOM

	Oldala
A gondolkodókhoz.....	3
Az Örök Békéről és a nevelésről.....	5
A nevelés egyetemes bírálata.....	9
A nevelők egyetemes bírálata.....	14
Népiskolai szakfelügyeletünk bírálata	18
Népoktatásunk összefoglaló bírálata.....	21
Az Eszme jegyében követelem	25
A megértőkhöz	29